

καὶ οὕτω παρουσιάζουν ὡς ἀντιφάσκοντα, ἀρχικῶς ἐνωτικὸν καὶ εἶτα ἀντίστον, τὸν Σχολάριον. Τὸ κακὸν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι τὴν στρεβλὴν περὶ Σχολαρίου ἀντίληψιν συνεμερίσθη καὶ μέρος τῶν ἐκ ξένων πηγῶν ἀντιλοῦντων Ἑλλήνων θεολόγων, οἱ ὅποιοι μεταδίδουν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἡ ἔκθεσις τοῦ Ζήση εἶναι ὑπομονητικὴ, λεπτομερὴς καὶ πειστικὴ καὶ ἀποκαθιστᾷ τὰ πράγματα. Οὐδέποτε ὁ Σχολάριος ὑπῆρξεν ἐνωτικὸς. Αὐτὸς εἶναι καὶ κατὰ ξένην ἀναγνώρισιν ὁ σπουδαιότερος τῶν Ἑλλήνων θεολόγων γνωρίζων ἄριστα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικὴν θεολογίαν καὶ ἀποστομώσας ἐπανειλημμένους τοὺς Λατίνους. Οὗτος ὡς ὁ πρῶτος ὑπάλληλος τῶν ἀνακτόρων, ἀνώτατος δικαστῆς καὶ πρῶτος σύμβουλος τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, ἐὰν ἦτο ἐλαστικὸς τὰς πεποιθήσεις δὲν θὰ ἐγκατέλειπεν εἰς Ἰταλίαν τὸν αὐτοκράτορα διαφωτῶν διὰ τὴν Ἐνωσιν. Ἄλλὰ συνεφώνει μὲν διὰ μίαν Ἐνωσιν Ἐκκλησιῶν διὰ συνόδου, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ παρετάσσοντο ἐπιχειρήματα καὶ θὰ ἐπετυγχάνετο ὑγιὲς συμβιβασμὸς παραδεκτός. Ἰδοὺ ὅμως ὅτι ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐλευθερίας συζητήσεων ὁ Πάπας ἤξίου ὄχι ἔνωσιν, ἀλλὰ ἄνευ ὄρων ὑποταγῆν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διαφθείρων χρηματικῶς καὶ δι' ἀξιομάτων τοὺς ἐλαφροτέρους τὴν συνειδησιν Ἑλλήνας συνέδρους, διὸ ἐγκατέλειψε τὸν βασιλέα καὶ ἀπῆλθεν ἐξ Ἰταλίας, διότι ἔβλεπεν ὅτι ἐθυσιάζετο ἡ Ὀρθόδοξος παράδοσις εἰς τὰς φιλοδοξίας τοῦ Πάπα.

Ἐκ τῆς ὅλης ἐκθέσεως προκύπτει ὅτι ὁ Γεννάδιος ἦτο σταθερὸς εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ ἄριστος γνώστης τῆς θεολογίας. Οὐδέποτε ὑπεχώρησεν οὔτε ἐκάμφθη, πρωταγωνιστήσας εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς Ὀρθοδοξίας μετὰ τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ. Ὁ ἴδιος εἰς τὰ συγγράμματά του ὑπερήσπισε τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ ἔναντι τῶν Ἰουδαίων, τῶν ἔθνικῶν καὶ τῶν μουσουλμάνων.

Ἡ ἐναντίον του ἐκπονηθεῖσα δυσφημητικὴ καὶ παραμορφωτικὴ εἰκὼν, πρὸ δίδου ἀκριτῶς ἢ δολίως τὰ «Ἀπαντα», ἀποτελεῖ τὸ ἀποτέλεσμα μακρᾶς παρεξέσεως τοῦ Παπισμοῦ νὰ δυσφημῇ τοὺς Βυζαντινοὺς, διότι ἠρνήθησαν νὰ ὑποταχθοῦν. Καὶ ἡ δυσφημητικὴ τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰκὼν τῶν Παπικῶν ἐπηρέασε καὶ τὰς κρίσεις ὄλων τῶν καθολικῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς τὰ διδασκτικὰ τῶν βιβλία δίδουν ψευδῆ καὶ πλαστογραφημένην εἰκόνα τοῦ βυζαντινοῦ βίου καὶ πολιτισμοῦ, ὡς ἀπέδειξε διὰ συστηματικῆς ἐρεύνης ὁ ἱστορικὸς Γ. Δημητράκος, ὅστις ἐντολῆ τῆς Unesco ἐξέπόνησε σχέδια ἀποκαταστάσεως, ἅτινα ἐκτυπωθέντα ἀγγλιστί, γαλλιστί καὶ γερμανιστί διενεμήθησαν εἰς ὅλα τὰ κράτη, μετὰ τὴν σύστασιν νὰ διορθώσουν τὰ περὶ Βυζαντίου διδασκτικὰ τῶν βιβλία (πρβλ. «Πλάτων» 20 (1960) σελ. 340—345). Τὸ βιβλίον τοῦ Ζήση προσφέρει ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* *

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΠΑΣΣΑ *Τὸ ἔγκλημα τῆς ἐπιστήμης*, Ἀθῆναι 1980, σελ. 280.

Ὁ διευθυντὴς τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ «Ἡλίου» τῆς ἀρτιωτέρας καὶ ἐπιστημονικωτέρας Ἑλληνικῆς ἐγκυκλοπαιδείας, καὶ γνωστὸς συγγραφεὺς πολλῶν ἀξιολόγων ἔργων κ. Ἰωάννης Δ. Πασσᾶς ἐξέδωκε πρὸ ὀλίγου χρόνου καὶ νέον περισπούδαστον ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «*Τὸ ἔγκλημα τῆς ἐπιστήμης—Θυμὰ της ἡ ἀνωπότης*».

Τὸ νέον τοῦτο ἔργον τοῦ κ. Πασσᾶ κατανέμεται εἰς πλεῖστα κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὴν πολυμέρειαν τῶν γνώσεων τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν πνευματικὴν εὐρύτητα, μετὰ τῆς ὁποίας προσβλέπει εἰς τὴν βασικὴν ἰδέαν, τὴν διαπο-

τίζουσιν τὸ ὅλον ἔργον· νὰ ἀνυψώσῃ δηλαδὴ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα εἰς τὴν προσήκουσαν περιωπὴν, ἀνατρέχων εἰς τὰ παλαιότατα ἐπιτεύγματά του, τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους, καὶ νὰ ἀποδείξῃ δι' ἀδρῶν τεκμηρίων ποῖαν διάφορον πορείαν θὰ ἠκολούθει ἡ ἀνθρωπότης πρὸς μέγιστον ὄφελός της, ἂν ἐνεστερνίζετο τὰ διδάγματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν καὶ καθωδηγεῖτο ὑπ' αὐτῶν.

Οὕτως εἰς τὸ κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν «Αἱ ἀντιλήψεις τῶν ἐπιστημόνων διὰ τοὺς μακρινοὺς κόσμους τοῦ ἀπείρου» (σελ. 139—140), καὶ εἰς τὸ ἐπόμενον ὑπὸ τὸν τίτλον «Τί ἐγνώριζον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας διὰ τὴν μορφήν καὶ τὴν δομὴν τοῦ σύμπαντος» (σελ. 140—148) ὁ κ. Πασσᾶς παραθέτει πρῶτό-τυπον θεωρίαν τοῦ διαστήμου Ἑλληνομαθηματικοῦ καὶ ἀστρονόμου, ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Στ. Χασάπη καὶ τὰς θεωρίας ἄλλων διαπρεπῶν ἐπιστημόνων, ἐνισχυτικὰς τῆς θέσεως τοῦ κ. Πασσᾶ περὶ τῆς ἀρχεγόνου καταβολῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πρὸς ἀνίχνευσιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν πραγμάτων τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Κωνστ. Χασάπη, ἀναπτυχθεῖσαν εἰς διατριβὴν του, ὑποβληθεῖσαν ἐπὶ διδαστορίᾳ εἰς τὴν Φυσικομαθηματικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἐγνώριζον τὰς ἀποκλίσεις τοῦ πολιτικοῦ ἀστέρος 5.000 ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Πιροστρέχων δὲ ὁ Χασάπης εἰς τοὺς Ὀρφικοὺς ὕμνους, τῶν ὁποίων τὴν σύνθεσιν βάσει τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ἀστρονομικῶν δεδομένων ἀνάγει εἰς τὸ 1600 π.Χ., καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ Ὀρφικοὶ φιλόσοφοι εἶχον συλλάβει τὴν ἰδέαν τοῦ ἡλιοκεντρικοῦ συστήματος τρεῖς καὶ πλεόν χιλιετηρίδας πρὸ τοῦ Κοπερνίκου, εἰς τὸν ὁποῖον μέχρι πρό τινος κακῶς καὶ ἐκ παχυλῆς ἀγνοίας ἀπεδίδοτο ἡ πατρότης τοῦ ἐν λόγῳ ἀστρονομικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον νεώτεροι ἔρευναι προσένειμαν εἰς τὸν Ἀρίσταρχον τὸν Σάμιον.

Ἐγκολπούμενος ὁ κ. Πασσᾶς τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ Κωνστ. Χασάπη, ἀπονέμει εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας τὰ πρωτεῖα—πρὸ πάντων τῶν ἄλλων λαῶν, οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται ὡς δημιουργοὶ ἀξιολόγων παλαιῶν πολιτισμῶν.

Εἰς ἄλλα κεφάλαια τοῦ ἔργου του, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὴν ἐπιγραφὴν «Διατί ματαιοπονοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἐφευρέται τῶν καινοφανῶν θεωριῶν» (σελ. 148—150) καὶ «Ἡ θεωρία τοῦ Πλάτωνος διὰ τὸ ὄντως ὄν» (σελ. 150 κέξ.), ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου καταδικάζων τὰς νεωτέρας θεωρίας περὶ τῶν πολιτικοκοινωνικῶν θεμάτων, καθὼ ἀγούσας τοὺς ἀνθρώπους εἰς σκοπιᾶς ἀτραπούς, ἀνατρέχει εἰς τὰ διδάγματα τῶν Ὀρφικῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων σοφῶν ὡς εἰς τὰ μόνα ἄξια νὰ ὀδηγήσουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐδαιμονίας, νοουμένης κατὰ τὸ γνήσιον Ἑλληνικὸν περιεχόμενόν της.

Ἄλλο ἀξιόλογον κεφάλαιον τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Πασσᾶ εἶναι τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ θέμα τῆς δουλείας, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τίτλον Ἡ δουλεία κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ οἱ ἀελεύθεροι δοῦλοι» τῆς ἐποχῆς μας (σελ. 162 κέξ.). Εἰς τὸ θέμα τῆς δουλείας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ κ. Πασσᾶς προσβλέπει ἀπὸ τῆς ὀρθῆς σκοπιᾶς, καθὼς κατὰ ὀρθὸν καὶ βαθύτατον ἀνθρωπιστικὸν τρόπον ἔθεσε τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης, τὸν ὁποῖον ὁ Ἰω. Πασσᾶς, παραπέμπων εἰς χωρία τῶν «Πολιτικῶν», ἀπαλλάσσει τῆς κατηγορίας μερικῶν νεωτέρων μελετητῶν του, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀντελήφθησαν τὸ πνεῦμα καὶ τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι δὴθεν ἀναγνωρίζει τὸν θεσμὸν τῆς δουλείας ὡς ἰσχύοντα ἐκ φύσεως καὶ ὅτι διαχωρίζει τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἐλευθέρους καὶ δούλους κατὰ φυσικὴν ἀναγκαιότητα. Τούναντίον, καθὼς κρίνει ὀρθῶς ὁ κ. Πασσᾶς, ὁ Ἀριστοτέλης καταδικάζει τὴν δουλείαν ὡς θεσμὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικόν, ἐπεκτείνει δὲ τὴν καταδίκην του καὶ εἰς τοὺς κατακτητικὸς πολέμους, κατὰ τοὺς ὁποίους λαοὶ εὕρισκόμενοι εἰς ὑψηλὸν πολιτιστικὸν ἐπίπεδον καὶ ἄξιοι νὰ ζοῦν ἐλεύθεροι ὑποτάσσονται καὶ ὑποδουλοῦνται εἰς βρβαρικοὺς λαοὺς ἐσχάτης πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς στάθμης.

Γενικῶς εἰς τὸ νέον τοῦτο ἔργον του ὁ κ. Πασσᾶς ἐκθέτει μετὰ πολλῆς σαφῆ-

νείς και μετά βηθείας γνώσεως πάντα τὰ φιλοσοφήματα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλληνικῶν χρόνων μέχρι τῶν χρόνων μας καὶ πᾶσι τὰς ἀναπηδησίσας κατὰ διαφόρους ἐποχὰς πολιτικὰς καὶ κοινωνιολογικὰς θεωρίας καὶ κρίνων αὐτὰς μετὰ διεισδυτικῆς ὀξυνοίας διανοίγει εἰς τὸν ἀνεκγνώστην τὸν ὀρθὸν δρόμον, διὰ νὰ πορευθῆ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας καὶ νὰ διαγνώσῃ τὴν ὀρθότητά ἢ τὸ ψεῦδος αὐτῶν.

Διὰ τοῦτο τὸ νέον ἔργον τοῦ Ἰω. Πασσαῶ, τὸ ὁποῖον διαπνέει καθ' ὅλοκληρίαν εἰς ἄκρατος καὶ ἀβιβήλους ἰδεαλισμούς, ἐκπορευόμενος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῶν μεγάλων διανοητῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἀπὸ τὸ ζωοφόρον Ἑλληνικὸν πνεῦμα, «τὴν αἰώνιαν καὶ ἀνεξάντλητον πηγὴν διὰ τὴν παγκόσμιον σκέψιν», καθὼς γράφει σύγχρονος Ἑλλην λόγιος, εἶναι ἄξιον νὰ ἀναγνωσθῆ ὅχι μόνον ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων, μάλιστα δὲ τῶν φιλολόγων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ εὐρυτέρου κοινοῦ.

ΣΠΥΡ. Χ. ΜΑΓΓΙΝΑΣ

*
**

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Ὁ ἱερός ζήλος τῶν ἐρασιτεχνῶν.

Εἰς ἄρθρον του, σελ. 73—88, στὸ ἔγκριτον δελτίον τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων, τόμος 31, μὲ θέμα τὴν ἀποκρυπτογραφίαν τῆς Γραμμικῆς Β, ὁ κ. Ν. Μασουρίδης κτυπῶν μίαν ἡγὴ ἀνοιχτὴν πόρτα ἀποδίδεται εἰς μίαν προσπάθειαν νὰ παρουσιάσῃ λύσεις εἰς ἓν θέμα ποῦ ἔδω καὶ τρεῖς δεκαετίας εὐρῆκε τὴν εὐτυχῆ λύσιν. χάρις εἰς τὰς προσπάθειάς ἐνὸς ἐρασιτέχνου λάτρεως τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, τοῦ Μ. Ventris. Ὁ μεγάλος αὐτὸς ἐρασιτέχνης τὸ 1953 παρουσίασεν εἰς τὸ κοινὸν τὰς «Ἐνδείξεις» ποῦ συνήγαγε χάρις εἰς τὴν περιφημον δοκιμαστικὴν ἐσχάραν καὶ ἔδωκε φθγγικὰς ἀξίας εἰς πολλὰ ἀπὸ τὰ μυκηναϊκὰ συλλαβογράμματα, ἀνοίγων τὰς πύλας μιᾶς νέας ἐπιστήμης, τῆς Μυκηναϊολογίας, καὶ διδων ζωὴν ὑπάρξεως εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραφὴν ἄλλους ἐξ αἰῶνας πρὸ τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν.

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Μασουρίδη μᾶς εἶναι ἀγνωστος, ὅσον καὶ ὁ τρόπος σκέψεως τῆς ἀποκρυπτογραφήσεώς του. Ὁ ἴδιος ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν εἰς τὰς παραπομπὰς ποῦ κάμνει. Ἔτσι πίπτει εἰς ἡμᾶς τὸ βίρος καὶ ἡ προσπάθεια νὰ καταλάβωμεν μέσα ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς ἀποκρυπτογραφήσεως μιᾶς πινακίδος τῆς Πύλου τὰς ἀρχὰς τῆς ἰδικῆς του θεωρίας.

Παραβάλλει τὴν ἀγνωστον μυκηναϊκὴν γλῶσσαν μὲ μίαν καθ' ὑπόθεσιν συγγενικὴν τῆς καὶ ὡς τοιαύτην ἐπιλέγει τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἀφοῦ δέχεται ὅτι ἡ δευτέρα εἶναι ἀπόρροια τῆς πρώτης.

Μέσα ἀπὸ συμπλέγματα λέξεων, ἀριθμῶν, ἰδεογραμμάτων προσπαθεῖ μὲ τὴν «μέθοδον τοῦ λύτου ἐνὸς σταυρολέξου» νὰ ἐντοπίσῃ τὰς τυχόν ὑπαρχούσας ἰσοδυναμίας μεταξὺ μυκηναϊκῶν καὶ ἑλληνικῶν λέξεων, ὥστε ἐμπειρικὰ—μιὰ καὶ ἡ φωνητικὴ ἀξία ποῦ δίδεται ἀπὸ τὸν ἐρμηνευτὴν εἰς τὰ σύμβολα τῆς Γραμμικῆς Β εἶναι καθορὰ συμβατικὴ—τὸ γραφικὸν σύμβολον νὰ διαβάζεται μὲ τὴν φωνητικὴν ἀξίαν τῆς ἀντιστοίχου, πάντα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Μασουρίδη, ἰσοδυναμοῦ ἀρχαίῳ ἑλληνικῆς συλλαβῆς.

Ἄν καὶ ἀπορρίπτει σὰν λαθασμένη τὴν ἀποκρυπτογραφίαν τῶν Ventris—Chadwick, ὥστόσοσον συμφωνεῖ μαζύ τῆς εἰς ἀρκετὰ σημεῖα.

Δέχεται τὴν μυκηναϊκὴν ὡς ἑλληνικῆς μορφῆς γλῶσσαν καί, ὅπως οἱ πρῶτοι διδάξαντες, παραλείπει τὸ τελευταῖον σύμφωνον τῶν συλλαβῶν. Συγχρόνως βασιζόμενος εἰς γνωστοὺς στὸν ἴδιον γλωσσολογικοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ὁμως δὲν μᾶς ἀναφέρει, μέσα ἀπὸ μίαν μυκηναϊκὴν λέξιν παρουσιάζει τὴν ἐξέλξιν τῆς εἰς